Erityisasiantuntija Hanna Tervahauta

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuuleminen (ministeriön vastinekuuleminen) 5.3.2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sairausvakuutuslain 2 ja 3 luvun muuttamisesta (HE 195/2024 vp)

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa vastineenaan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle seuraavaa, ja muilta osin ministeriö viittaa aiempiin sosiaali- ja terveysvaliokunnalle antamiinsa vastineisiin.

Kysymys 1

HE 195/2024 vastineessa käsitellään HE 174/2024:n ja HE 195/2024:n suhdetta. Valiokunnan asiantuntijalausunnoissa nostettiin esille, että esitysten lakiehdotusten välillä on ristiriita, koska HE 174/2024:n sisältyvässä lakiehdotuksessa hedelmöityshoitojen korvaus koskee sairausvakuutuslain yleisten lähtökohtien vuoksi vain hoitoja saavan henkilön lääketieteellisesti todennetusta sairaudesta johtuvia hoitoja, mutta hallituksen esityksessä 195/2024 vp tällaista lääkärin diagnosoimaa sairausperustetta ei edellytetä, koska suuhygienistin ja fysioterapeutin hoito korvattaisiin ilman lääkärin lähetettä. HE 195/2024 vp:n sisäinen ristiriitaisuus tuotiin asiantuntijalausunnoissa esiin myös siitä näkökulmasta, että vain lääkärillä/hammaslääkärillä on oikeus sairauden määrittämiseen eikä ehdotettu 1 luvun 1 §:n sanamuoto kata ilman lähetettä tapahtuvia hoitoja. Ministeriön valiokunnalle toimittamassa vastineessa vedotaan väärinymmärrykseen ja selostetaan hallituksen esityksessäkin olevilla ja valiokunnan kuulemien asiantuntijoidenkin käytössä olleilla perusteilla mm. viittaamalla terveydenhuollon ammattihenkilölain säännöksiin, ettei ristiriitaa ole.

Valiokunta pyytää ministeriöltä ehdotusta siitä, miten 1 luvun 1 §:n säännöksiä voisi täydentää siten, että ne kattaisivat myös fysioterapeutin ja suuhygienistin antaman hoidon tilanteissa, joissa ei ole tiedossa onko henkilöllä sairautta vaan kyse on tässä vaiheessa oireenmukaisesta hoidosta.

Voimassa olevan sairausvakuutuslain 3 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan sairaanhoitona korvataan lääkärin suorittama tutkimus mahdollisen sairauden toteamiseksi tai hoidon määrittelemiseksi. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi potilaan ensikäynnin osalta sitä, että vaikka lääkäri ei pystyisi asettamaan diagnoosia tai toteamaan sairautta, henkilöllä on oikeus Kela-korvaukseen, jos tutkimus on suoritettu mahdollisen sairauden selvittämiseksi tai toteamiseksi. Toisin sanoen, sairausvakuutuslain 1 luvun 1 §:n mukaiseksi sairauden hoidoksi on katsottu lainsäädännön tasolla ja vakiintuneesti toimeenpanossa myös tilanteet, joissa ei ole kyse lääkärin diagnosoiman sairauden hoidosta tai lääkärin toteaman sairauden pohjalta tapahtuvasta sairaanhoidosta. Sairausvakuutuslain 3 luvun 1 §:n 1 momentin mukainen toiminta on kuitenkin sairauden hoitoa siinä mielessä, että sekä potilaalla että lääkärillä on toiminnan keskiössä sairaus (oireet tai niiden tutkiminen), eivätkä muut syyt, kuten sairautta vastaan rokottaminen, jota ei ole voitu katsoa sairausvakuutuslain mukaiseksi sairauden hoidoksi.

Covid-19-pandemian aikaan sairausvakuutuslain mukaan korvattiin covid-19-taudilta suojaamiseksi annetun rokotteen rokottamistoimenpiteen kustannuksia (HE 13/2021 vp). Tällöin sairausvakuutuslain 2 luvun 1 §:n 2 momenttia muutettiin siten, että sairaanhoidon korvaaminen koski soveltuvin osin myös vakuutetun oikeutta saada korvausta covid-19-taudilta suojaamiseksi annetun rokotteen rokottamistoimenpiteen kustannuksista. Lisäksi 2 luvun 2 §:n 1 momenttiin koskien korvattavuuden yleistä periaatetta lisättiin maininta rokottamistoimenpiteen kustannuksista. Rokottamisessa on yleisesti katsottu olevan kysymys sairauden ennaltaehkäisemisestä eikä rokotuksia ole korvattu sairaanhoidon kustannuksina. Tästä syystä covid-19-taudin

rokottamistoimenpiteen korvattavuudesta täytyi säätää sairausvakuutuslaissa nimenomaisesti erikseen. Tässä yhteydessä ei kuitenkaan katsottu tarpeelliseksi tehdä muutoksia sairausvakuutuslain 1 luvun 1 §:ään.

Valiokunnan vastinepyynnössä pyydetään ehdotusta sairausvakuutuslain 1 luvun 1 §:n muuttamiseksi. Ministeriö katsoo, että kyseessä on koko sairausvakuutuslain soveltamista määrittävä säännös, minkä vuoksi eduskunnan asettamassa aikataulussa ei olisi mahdollista esittää muutoksia ko. pykälään. Vaikutusarvioiden tekeminen näin nopeassa aikataulussa ei ole mahdollista, ja vaikutukset muihin sairausvakuutuslain mukaisiin korvauksiin ja etuuksiin voisivat olla hallitsemattomia.

Edellä mainituin perustein ministeriö katsoo, että sairausvakuutuslain 1 luvun 1 §:ää ei ole tarkoituksenmukaista muuttaa.

Sosiaali- ja terveysministeriön näkemyksen mukaan hallituksen esityksessä ehdotettua 2 luvun 1 §:n muotoilua voisi harkita tarkennettavaksi siten, että ehdotukseen 2 luvun 1 §:ksi lisättäisiin suuhygienistin ja fysioterapeutin suorittaman tutkimuksen ja antaman hoidon osalta lisättäisiin viittaus terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 23 a §:ään.

Kysymys 2

> *Lakiehdotus on kirjoitettu hyvin yleisellä tasolla niin, että sairausvakuutuslain perusteella korvataan suuhygienistin ja fysioterapeutin suorittama tutkimus ja hoito rajaamatta lainsäädännön tasolla lainkaan korvattavien toimenpiteiden alaa. Käytännössä rajaus näyttäisi jäävän Kelan taksapäätöksien ja korvauskäytännön varaan. Tilanne on eri kuin aikaisemmin korvattujen lääkärin tai nykyisin korvattujen hammaslääkärin määräämän tutkimuksen ja hoidon korvausten osalta, koska näissä on aina taustalla lääkärin/hammaslääkärin toteama sairaus. Miten ehdotettua sääntelyä tulisi täsmentää, jotta siitä ilmenisi korvattavien toimenpiteiden ala? Tulisiko sääntelyä täsmentää myös muilta osin ottaen huomioon, että sairausvakuutuslain 3 luvun 3 § ei koske suuhygienistien ja fysioterapeuttien suoravastaanottoja?*

Valtioneuvoston asetuksessa sairausvakuutuslain 3 luvun 4 ja 5 §:ssä tarkoitettujen korvaustaksojen perusteista (1336/2004) säädetään korvaustaksojen perusteet ja enimmäismäärät sekä perusteet sairausvakuutuslaissa säädetyn mukaisille lääkärin ja hammaslääkärinpalkkioiden yleis- ja erikoistaksoille. Korvaustaksojen perusteiden ja enimmäismäärien perusteella Kansaneläkelaitos vahvistaa luettelon korvattavista tutkimus- ja hoitotoimenpiteistä sekä niiden korvaustaksoista. Hallituksen esityksessä sairausvakuutuslain hoito- ja tutkimuskorvauksia koskevan sääntelyn muutosehdotusten osalta on noudatettu sairausvakuutuslain korvattavuuslainsäädännön logiikkaa. Käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä ei siten määritellä yksittäisiä korvattavia toimenpiteitä taikka korvaustaksojen tasoa.

Korvaustaksojen perusteet ja vahvistettavat korvaustaksat perustuvat sairausvakuutuslain 3 luvun 6 §:n mukaisesti tutkimus- ja hoitotoimenpiteen laatuun, sen vaatimaan työhön ja aiheuttamaan kustannukseen, korvattavan palvelun hoidolliseen arvoon ja korvauksiin käytettävissä oleviin varoihin. Sosiaali- ja terveysministeriön on korvaustaksojen perusteita valmisteltaessa kuultava Kansaneläkelaitosta. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön sekä Kansaneläkelaitoksen on korvaustaksojen perusteita ja korvaustaksoja valmisteltaessa varattava Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle, terveydenhuoltolain 78 a §:ssä tarkoitetulle terveydenhuollon palveluvalikoimaneuvostolle sekä asianomaisia toimijoita edustaville järjestöille mahdollisuus lausunnon antamiseen.

Kansaneläkelaitos noudattaa korvauskäytännössään terveydenhuoltolain 7 a §:ssä tarkoitettua terveydenhuollon palveluvalikoimaa ja terveydenhuollon palveluvalikoimaneuvoston suosituksia, sosiaali- ja terveysministeriön Yhtenäisiä kiireettömän hoidon perusteita sekä Käypä hoito -suosituksia.

Vaikka terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain mukaan laillistettu lääkäri ja hammaslääkäri päättää potilaan lääketieteellisestä ja hammaslääketieteellisestä tutkimuksesta, taudinmäärityksestä ja siihen liittyvästä hoidosta, eivät fysioterapeutti ja suuhygienisti aloita hoitoa pelkän lääkärin tai hammaslääkärin tekemän diagnoosiin ja lähetteen perusteella. Fysioterapeutti ja suuhygienisti aina tutkivat, haastattelevat ja havainnoivat, ennen kuin tekevät suunnitelman ja päätöksen hoidon toteuttamisesta. Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 15, 18 ja 23 a §:ään viitaten jokainen terveydenhuollon ammattihenkilö vastaa aina antamastaan hoidosta.

Fysioterapeuttien ja suuhygienistien suoravastaanottojen korvausten toimeenpanossa Kela ottaisi huomioon fysioterapeuttien ja suuhygienistien täyttämät hoidon sisältöä koskevat Kelan vahvistamat lomakkeet ja muut selvitykset. Kelalla on lakisääteinen velvollisuus huolehtia sairausvakuutuskorvausten oikeellisuudesta. Kelalla on myös lakisääteinen oikeus tarvittaessa saada lisäselvityksenä potilasasiakirjojen tiedot korvattavuuden ratkaisemiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että ehdotettua sääntelyä ei olisi tältä osin tarpeellista muuttaa. Kuten edellä on todettu, ministeriön näkemyksen mukaan ehdotettua 2 luvun 1 §:n muotoilua voisi harkita tarkennettavaksi siten, että ehdotukseen 2 luvun 1 §:ksi lisättäisiin suuhygienistin ja fysioterapeutin suorittaman tutkimuksen ja antaman hoidon osalta lisättäisiin viittaus terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 23 a §:ään.

Kysymys 3

Valiokunnan saamissa asiantuntijalausunnoissa todetaan, että naistentautien ja synnytysten erikoislääkäripalvelujen osalta Suomessa on kehittynyt tilanne, jossa gynekologian erikoislääkäripalveluita käytetään osin säännöllisten terveystarkastusten tyyppisesti ilman, että on mitään erityistä vaivaa tai hoidon tarvetta. Mm. gynekologiyhdistys esittää lausunnossaan, että korvauksen saamiseksi tulisi edellyttää, että hoito on annettu oireen, epäillyn sairauden, raskauden, raskaudenehkäisyn tai vaihdevuosien hoidon vuoksi, jolloin diagnoosikoodi Z01.4, gynekologinen rutiinitarkastus rajattaisiin korvauksen ulkopuolelle. Mikä on ministeriön kanta tähän?

Sairausvakuutuslakia ehdotetaan hallituksen esityksessä muutettavaksi siten, että naistentautien ja synnytysten erikoislääkärin antama hoito korvattaisiin erikoistaksan perusteella. Muilta osin korvausoikeuteen ei esitetä muutoksia eli se vastaisi nykytilaa.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että voimassa olevan sairausvakuutuslain 3 luvun 1 §:n mukaisesti ainoastaan lääkärin suorittama tutkimus mahdollisen sairauden toteamiseksi tai hoidon määrittelemiseksi sekä lääkärin antama hoito ja tämän lain mukaisen etuuden hakemista varten tarvittavan lääkärintodistuksen tai -lausunnon hankkimisesta aiheutuneet kustannukset voidaan korvata. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että terveystarkastukset tai vastaavat rutiininomaiset tarkastukset eivät tälläkään hetkellä tule korvattavaksi. Käytännössä ainoastaan kysymyksen mukaisen diagnoosin Z01.4 perusteella ei lain mukaan voi saada Kela-korvausta. Edellä kuvatun perusteella sosiaali- ja terveysministeriön näkemyksen mukaan kysymyksen mukaisia edellytyksiä ei ole tarpeellista säätää.